

﴿٣٢﴾ سُورَةُ السَّجْدَةِ SECDE SÛRESİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Adını 15. âyette geçen kelimededen alan bu sûre, Mekke'de nâzil olmuştur. 18. 19. ve 20. âyetlerinin Medine'de nâzil olduğu da rivayet edilmiştir. 30 âyet, 680 kelime, 1518 harftir.

سقف
الم-1

Muhib ile mahbûbun arasında şifre gibi bir kelimedir. Mütekadimin demişler ki biz buraya reyimizi karıştırmıyoruz. Âllâh ile Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in arasındadır.

Müteehhirin bazı mânâlar vermişler. **Elif**'ten Âllâh, **Lâm**'dan Cibril-i Emin, **Mim**'den Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem. "Cenâb-ı Âllâh'tan, Cibril-i Emin vasıtası ile Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'e, bu Kur'ân-ı Azimüşşân gelmiştir" demişler. Fakat eslem olan mütekadimin ülemâsının söyledikleridir.

Sûre-i celileyi, her gece Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem okuyordu. Kur'ân-ı Kerim'de "Secde sûresi" adıyla iki sûre vardır. Birisi bu ve diğeri (Hâ-Mim/Fussilet) sûresidir. Aralarını tefrik etmek için buna Lukman secdesi, ona da Hâ-Mim secdesi denilir. Buna "Medâcı sûresi" diğeri "Fussilet sûresi" de denilir.

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ 2-

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ Bu Kitab'ın indirilişi, nâzil olan âyetler. Bu sûret deki âyetler, Kitâbullah'ın âyetleridir. Ona göre dinle ve hazırlıklı ol. لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ Hiç bir şek ve şüphe yoktur, Rabbil âleminden nâzil olmuştur.

Âyetin sebep-i nüzulü; Müşrikler! Kur'ân-ı Azimüşşân, Rasûl-û Ekrem hatta Cenâb-ı Âllâh hakkında iftiralarda bulunurlardı. Çoğu insanlar böyledir ayrıca insanların iftiralardan kurtulması mümkün değil. İmâm-ı Şafi, "ne olursa olsun her insan iftiraya maruz kalır" diyor. Bu kitap ki Kur'ân-ı Azimüşşân'ın, âlemlerin Rabbi tarafından indirilmesinde asla şüphe yoktur.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرِيهِ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ لَتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَيْهِمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ 3-

Bel mânâsınadır yâni iftira edilmiş. "Âllâh'ın kelâmı değil" diyorlar. بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ Ey Habibim, bize niyâbeten onlara bildir ki hak ve hakikat budur ve bizden nâzil olmuştur. لَتُنذِرَ قَوْمًا Tâ ki sen inzar edeceksin bir kavmi, مَّا أَتَيْهِمْ مِنْ نَذِيرٍ مِنْ قَبْلِكَ senden evvel İsâ Aleyhisselam'dan sonra uzun bir zaman nezir gelmemiş olan bir kavmi (Arapları) inzâr edesin diye indirdik. لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ Senin tebligatınla mukadder olanlar hidayete gelirler, umulur ki doğru yolu bulurlar.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ 4-
O Rabbil Âlemin,

Cenâb-ı Âllâh'tır ki yerler ve gökler ile arasını halk eden ancak Âlın lâh'tır. **ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَىٰ سِتَّةِ أَيَّامٍ** Altı günde (devirde) yaratan, **وَالْعَرْشِ** sonra arşa istivâ eden. (Hükmü, arşı kaplayan) Âllâh'tır. Bütün semâvâtı ihâte eden Arş-ı İlâhi ki Evâmîr-i İlâhiye oradan zuhur eder. Levh'il Mahfuz oradadır. Makam odur. Âllâh zaman-ı mekândan münezzehtir. Hâlik-i Kâinat her yerde hazırdır. Lâkin Evâmîr-i İlâhiye ta'zimen yukarıdan geliyor. **مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ** Yoktur Âllâh'ın gayri bir yardımcı, sizi halas edecek bir yardımcı. **وَلَا شَفِيعٍ** Eğer imân etmezseniz azaptan kurtaracak bir yardımcı şefaathî yoktur. Hâlâ nasihat kabul etmeyecek misiniz? **أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ** Niçin tefekkür edip de imân etmiyorsunuz?

5- **يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ**

يُدَبِّرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ Gökten yere kadar her işi (melekler vesâir esbâb-ı semaviye ile bütün dünya işlerini,) O tedbir eder. (Âsarı yere iner.) Kaza ve kader oradan zuhur ediyor. Melekler oradan geliyor. **ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ** Dünyanın müddeti bittikten sonra **يَعْرُجُ إِلَيْهِ** her şey, Âllâh'a rucû eder. **إِنَّا لِلَّهِ** İnsanlar gittikten sonra, yine Cenâb-ı Hak kendi cevap veriyor. **اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ** Bu dünyanın da insan, canlılar gibi bir ömrü var. Ömür sona erdikten sonra her şey, Âllâh'a rucû ediyor. Dünyanın şekli değişiyor. **فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ** Öyle bir gündür ki miktarı, **أَلْفَ سَنَةٍ مِّمَّا تَعُدُّونَ** mikdârı sizin hesabınızca bin yıldır.

Yerle gök arası, dünya günleri hesabı ile 500 yıllık mesafedir. Yâni insan yürüyüşü ile iniş 500 yıl eder, çıkış da o kadar tutar. Bu

iniş ve çıkışın mecmuu bir âhiret günü eder ki bizim hesabımızca 1000 yıldır. Meleklerin, gökyüzüne çıkış ve inişleri bir ahiret günü tutar.

Hadiste beyan buyurulduğuna göre; Kıyametin şiddet ve ahvâli kâfire nisbetle 50.000 sene miktarında uzun, Mü'mine nisbetle ise bir farz namazı kılacak kadar hatta daha az zaman olacaktır.

ذَلِكَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ 6-

ذَلِكَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ Bu tedbir, o Âllâh Teâlâ'nındır ki gâibi ve hâzırı bilir. (Cenâb-ı Hak için gâib denen hiçbir şey olmaz, her şeyi halk eden O'dur. O halkettikten sonra nasıl gâib olur? Bu bizim içindir, bildiğimizi ve bilmediğimizi, her şeyi Cenâb-ı Hak bilir.) الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ Aziz'dir, mülkünde galiptir. Rahim'dir, ehl-i taata rahmetini ziyâdesiyle ihsan eder.

الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ 7-

الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ O (Âllâh) ki yarattığı her şeyi güzel halk etmiş, her şeyin hilkatini yerli yerinde halk etmiş. وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ Ve ilk başta insanı çamurdan yaratmıştır ki (ilk insan Âdem Aleyhisselam'dır.)

ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ 8- Ondan sonra Âdem Aleyhisselam'ın nesli sülâlesini me-i mehinden yâni temiz olmayan zayıf bir sudan üretmiştir.

ثُمَّ سَوَّيْنَاهُ وَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَجَعَلْنَا لَكُمْ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ 9- قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

ثُمَّ سَوَّيْنَاهُ Halk ettikten sonra vücûdunu tesfiye ediyor. Yâni azat

larını tasvir ediyor, insan şeklini alıyor. **وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ** Ona kendi ruhundan nefhetti üflemiştir. Ruh, Cenâb-ı Hak'kın kendine isnad edişi ta'zim içindir. Misâl olarak; "Beytullah" diyoruz, ev sahibi olmaktan Âllâh münezzehtir. Nakatullah diyoruz, Âllâh münezzehtir. Bu ruh da Ruhullah'tır, Emr-i İlâhiye mûti olduğu için. Cibril-i Emin'e de Ruhul Emin derler, ta'zim içindir. **وَجَعَلَ لَكُمْ** Ondan sonra Hâlik-i Kâinat, o parça ete işitsin için kulak verdi. Görmesi için gözler verdi. **وَالْأَفْئِدَةَ** Kâlp verdi, kâlbi akıl etsin. Elbette bu kâinatın sahibi, ezeli ve ebedi olan bir Âllâh'tır. Beni de halk eden o Âllâh'tır. **قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ** Bu nimetlerin Rabbine, ne kadar az şükrediyorsunuz. Nimetlere, çok az kimseler şükrederler. Küfür, küfr-ü inadi olursa hiçbir çaresi yoktur. Küfr-ü ceqli olursa kurtuluş imkânı vardır.

Hadiste bildirdiğine göre; Cenâb-ı Hak, insanları dört nev'i halk etmiştir.

1) Bilir âlimdir. Bildiğini de bilir. (Böyle âlime tâbi olunuz.)

2) Bilir, bildiğinin farkında değil. (Onu da halkın istifade etmesi için uyarmak lazımdır.)

3) Bilmez, bilmediğini bilir. Ders okumamış, bilmediğini söylüyor, ben okumadım diyor. Bu kişiler öğrenmeye taliptir.

4) Dâ-u udal; tedavisi olmayan bir hastalık. Bilmediği halde kendini biliyorum zanneder, cehl-i mürekkeptir. Hasetten gelen, inâdi olan küfür bu nev'idendir.

وَقَالُوا إِذَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ أَأَنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ بَلْ هُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ كَافِرُونَ

وَقَالُوا إِذَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ (Übeyy bin Halef ve benzerleri gibi dirilmeyi inkâr edenler) dediler. "Biz ölümle toprak olup yerde kaybolduktan sonra, **عَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ**, gerçekten (o vakit) biz yeniden yaratılacağız mı?" derler. **بَلْ هُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ كَافِرُونَ**. (Dedikleri gibi değil,) belki onlar Rablerine kavuşmayı inkâr eden kâfirlerdir. Bu sözü yalnız Übeyy söylediği halde, hepsine isnat edilmesi ona razı oldukları içindir.

قُلْ يَتَوَفِّيَكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ -11

قُلْ Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem. Ben'den niyabeten söyle o inkâr edenlere. **يَتَوَفِّيَكُمْ** Tevfiye. Sizin ruhunuzu alacak, **مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ**, sizin ölümünüze ruhunuzu kabzetmeye vekil olunan ölüm meleği, (tek fert bırakmaksızın) hepinizin ruhunu alacak. **ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ**. (hesap ve ceza için,) Rabbinize rucû edeceksiniz döndürüleceksiniz.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا -12
فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ

وَلَوْ تَرَىٰ Ey Habibim. Kıyamet günü vaziyeti ne kadar mühihtir, inkâr edenlerin hâli ne kadar fecidir. **إِذِ الْمُجْرِمُونَ** O zamanki mücrimler, kâfir-i münafıklar, **نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ** Huzur-u İlâhî'de korkudan, nedâmetten başları eğik olarak **عِنْدَ رَبِّهِمْ** Rablerinin huzurunda. Ve diyorlar Rablerine. **رَبَّنَا أَبْصَرْنَا** "Yâ Rabbi, bizim dünyada inkâr ettiklerimizi burada gördük inandık. **وَسَمِعْنَا** Dünyada iken inkâr ettiklerimizi de işittik, imân ettik. **فَارْجِعْنَا** Bizi fazl-ı kereminle dünyaya iade et. **نَعْمَلْ صَالِحًا** Biz amâl-i salihâ ile meşgul olaca-

ğiz. إِنَّا مُوقِنُونَ. Zira (inkâr, ba's ve kıyameti müşahade ve hakikatı) yakinen gördük. Artık kesin olarak inandık" diyecekleri zamanı bir görsen!

وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدًىهَا وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ 13-
مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ

وَلَوْ شِئْنَا Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem. Eğer bizim arS
zumuz olsaydı, لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدًىهَا, elbette her nefse herkese
hidayet verirdik. وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي Fakat Ben'den sadır olan
şu söz hak oldu. لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ "Cehennemi de dolduracağım. مِنَ
الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ Cehennemi muhakkak bütün cin ve insten
(olan kâfirlerle) dolduracağım" diye benden kesin söz çıkmıştır.

فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا إِنَّا نَسِينَاكُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ 14-
بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا (O gün onlara şöyle diye-
ceğiz.) Tadın azabı şu sebeple ki bu gününüze kavuşmayı unut-
tunuz. (Siz unutunca) إِنَّا نَسِينَاكُمْ biz de sizi unuttuk. وَذُوقُوا عَذَابَ
الْخُلْدِ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ İşlediklerinizden, yaptıklarınızdan ötürü
ebedi azabı tadın!

Mevlâna Celâleddin-i Rûmi Kaddesâllâhû Sırrahülaziz buyuru-
yor. Ey münafıklar, Âllâh-û Teâlâ'nın Kur'ân'ında peygamber li-
sanıyla size va'dettiği gibi, kıyamette va'dettiğini bâtil mı zanee
dersiniz? Yahutta buraya geleceğinize ümidiniz mi yoktu? Şimdi
gelin hesap veriniz. Hediye ne getirdiniz? Bugünkü hediyen nedir?
Hamakatından dolayı, Âllâh-û Teâlâ'nın bugünkü nimetinden dünn

yada iken münkir idin. Öyle ise O'nun bugünkü nimetinden de mahrum kalırsın. Eğer münkir değildim diyorsan, böyle eli boş niye geldin? Öyle ise biraz uykudan, biraz da yemekten tasarruf et. Tasarruf ettiğini ahiret cihetine sarfet, hediyeği Mülâkât-ı İlâa hiye götürmek için. Mademki imânın var, bugün biraz yemeden içmeden uykudan tasarruf et diyor.

Kur'ân-ı Kerimde 14 secde âyeti var. 7 Farz, 3'ü Vacip, 4'ü sünnettir. Farz olanlar; A'raf, Nahil, Esra, Rad, Meryem, Hac, Sa'd sûreleridir. Vacip olanlar; Furkan, Secde, Hamim'dir. Sünnet olanlar; İkra, Nemil, İnşikak, Necim sûreleridir.

Secdeler fevri değildir. Namazda ise imâm secde âyetinden sonra devam etmek isterse, o zaman fevridir. Hemen secdeye gider, kıyama kalkar ve kıraatına devam eder. Namaz haricinde secdeyi yapmak fevri değildir.

15- **إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِرُوا بِهَا حَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ**

İnَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا Bizim âyât-ı beyyinatımız, Kur'ân-ı Aziz müşşân'a imân edenler ancak onlardır ki إِذَا ذُكِرُوا onlar, Âllâh-û Teâlâ'nın ism-i celili zikrolunduğu zaman, إِذَا ذُكِرُوا بِهَا Kur'ân ile hatırlattığı zaman, حَرُّوا سُجَّدًا âyetlerle kendilerine nasihat edildikleri zaman, (Azâbullâh'tan korkarak) büyüklük taslamadan secdeye kapanırlar. Mü'min-i Kâmil'in kâlbinde zikrullah cereyan ettiği zaman, kâlbi harekete geliyor. Daha ziyadesiyle eğiliyor ve secdeye gidiyor. وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ Tesbih eder, tenzih eder Âllâh'ı, bütün noksanlardan. Ve Hamd-ı İlâhi ile meşgûl olur. وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ (O'na imân ve itaata) asla büyüklük taslamazlar.

تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

(Beyan ediyor onların hallerini.) Yanlarını, yanaklarını yataklarından uzaklaştırırlar. تَتَجَافَى
Uzaklaştırır جُنُوبُهُمْ yanlarını yataklarından, عَنِ الْمَضَاجِعِ yatak-
larından kalkarlar. يَدْعُونَ رَبَّهُمْ Umutla Rablerine, (azabından
korkarak ve (rahmetini) umarak yalvarırlar. (Teheccüd kılarlar.)
خَوْفًا İlticâ ediyor "min ikâbihi" azabından korka-
rak. وَطَمَعًا "fi rahmetihi" Rahmetini arzu ederek, Cenâb-ı Hak'ka
iltica eder.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, her şeyi bize bildir-
miştir. İnsan yataktan kalktığı zaman, **Elhamdülillâhillezi ehyê-
ne be'de mê emâtenê ve ileyhinnüşûr**. Hamd-ü senâ o Âllâh'a ki
uyku bir ölüm gibi idi, bizi oradan kaldırdı. Nüşûr, O'nadır. Yatağın-
dan kalkıp giyininceye kadar zamanını gafletle geçirmesin. Çünkü
uykudan zikrullah ile kalktı. Eğer başka şeyle meşgûl olursa o ara
fasıla olur. Hassasiyetin gelmesi güç olur. Ne isterse, aklına gelirse
Lâ ilâhe illellah ile veya salavât ile geçirsin abdest alıncaya kadar,
namaza kadar. Bu fasıla gafletle geçmesin. Eğer insan zikrullah
ile meşgûl olursa, Halik-i Kâinat bir vaiz kâlbine veriyor. Yatağında
uykuda iken ibadet, namaz vakti geldi. O kişiye "kalk" diyor. وَمِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ Ve Bizim, onlara ihsan ettiğimiz kismetten infak
ederler. İhsan ettiğimiz rızıktan, Âllâh yolunda harcarlar. Böyle
kimselerin mükâfatı nedir?

فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ-17

فَلَا تَعْلَمُ Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesel-lem. (Gece yataklarından kalkıp ibadet edenler için, onlara verdiğimiz rızıktan infak edenlere.) Yaptıklarına işlediklerine karşılık olarak, onlar için gözleri aydınlatacak nimetler ihsan eder. فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ Bilmez, tasavvur etmez bir nefes sahibi. Ne kadar çok nimetler onlara gizlenmiştir, Cenâb-ı Hak'tan kıyamet için. مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ Gözlere ziya sürur verecek, cennette ne kadar nimetler var. (Cennette öyle nimetler var ki hiçbir göz görmemiş, hiçbir kulak da işitmemiştir, hiçbir kalbe de gelmemiştir. Ben böyle nimetleri onlara izhar etmişimdir.) جَزَاءَ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ Bu nimetler de onların dünya hayatında yapmış oldukları taattan dolayıdır.

أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ-18

أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا Mü'min olan bir kimse, yoldan çıkmış fasık olan gibi olabilir mi? Siz kul olduğunuz halde, iyi ile fenayı tefrik ettiğiniz halde, asi olanla muti olanları tefrik ettiğiniz halde, Hâlik-i Kâinat hikmet-i kahirası ile nasıl olur da her iki ayrı zümreyi bir tutabilir mi? لَا يَسْتَوُونَ Bunlar elbette bir, müsâvi olae mazlar.

أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا Onlar ki imân etmişler Âllâh'a, Rasûlâllah'a, Kur'ân'a. وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ Bu imânlarını da amâl-i salihâ ile takviye ve tezyin etmişler. فَلَهُمْ Onlara ahirette جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا

ivâ edilen, en alâ cennet var ki bu cennet onlara nüzül olur. (Nüzül ise; eve gelen bir misafire yemekten önce ona bir kahvaltı çıkarırlar, yemek yetişinceye kadar ikram edilir.) Cennetin bu nimetleri, lütfedilecek ileri derecedeki nimetlere nazaran, bir misafire ikram edilen yemekten önceki kahvaltı gibidir. Bu cennet nimetlerinin ilerisinde, Rıza'yı İlâhi var. Onun da ilerisinde Cemâl-i İlâhi var. Cemâl-i İlâhi tecelli ediyor. بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ Bütün bu nimetleri veren Cenâb-ı Âllâh, amellerinin ve taatının vesilesidir. Cennete girmek Fazl-ı İlâhi, cennetteki nimetler ise ibadet ve itaatladır.

وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوِيهِمُ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا -20
فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنتُمْ بِهَا تُكْذِبُونَ

وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا Yoldan çıkan fasıklara gelince! Onların yeri ise meskenleri cehennemdir. Hem de كُلَّمَا ne zamanki أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا o cehennemden çıkmak arzu istedikleri zaman, أُعِيدُوا فِيهَا onları tekrar yerlerine iâde ederler. وَقِيلَ لَهُمْ O hazneyi cehennem, onlara söylerler. ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ Ve onlara, "(Dünyada) tekzib ettiğiniz cehennem azâbını tadın" denilir.

وَلَنذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَذْنَىٰ دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ -21

وَلَنذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَذْنَىٰ دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ Halik-i Kâinat emrediyor. Buyuruyor ki; Dünyada da ahiret azabından önce (katile, esaret ve kıtlık gibi) en yakın azaptan tattıracağız. Âzab-ı ekber ahirettedir. Dünyada zuhur eden, ahirette zuhur edeceğine alâmettir. لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ Olur ki tevbe edip imâna rucû ederler.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ

وَمَنْ أَظْلَمُ Kimdir ki daha zalim! (İstifam-i inkâridir yâni bundan daha zalim kimse olmaz. Nefsine zalim olan.) ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ Rabbinin âyetleri ile nasihat edildikten sonra, ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا O'ndan yüz çevirenden daha zalim kim olabilir? إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ Bilinler ki Biz Azimüşşân, mücrimlerden intikam alırız.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ 23- هُدًى لِبَنِي إِسْرَائِيلَ

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ Celâlim hakkı için, Biz Azimüşşân, Mûsâ Aleyhisselam'a kitabı gönderdik. فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ (Bu cümle mutarizadır.) Kitap ki Tevrat'ı gönderdik. Onlar imân etmediler, biz de onlardan intikam aldık. Ebedi cehenneme müstehak oldular. (Burada yalnız Cenâb-ı Hak'ın intikam sıfatını beyan ediyor.) Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in ümmeti, hayrul ümemdir. Kendisi hayrul embiyadır. Embiya'nın büyüğü olduğu için, ümmeti de hayırlı ümmettir.

Mûsâ Aleyhisselam, bu ümmetin halini müşahede etmiş, demiş. "Yâ Rabbi, bu ümmeti bana ver." Cenâb-ı Hak da buyurmuş; "Yâ Mûsâ, bu ümmet benim Habibim Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'indir." Bunun üzerine Mûsâ Aleyhisselam da "beni, onun ümmetinden eyle" diyor. Cenâb-ı Hak da "öyle ise onu sana gösteririm." Rasûl-û Ekrem'in de Mûsâ Aleyhisselam'ın bu iştihakından haberi olduğu için, "Yâ Rabbi, Mûsâ Aleyhisselam'ı bana göster" diyor. Hâlik-i Kâinat da Mûsâ Aleyhisselam'ı, Rasûl-û

Ekrem'e Mirac'a giderken, Kûdüs'ün kırmızı bir toprağı olan dağlık bir yerde, Mûsâ Aleyhisselam'ı kabrinde görüyor, namaz kılarken gösteriyor. Rasûl-û Ekrem buyuruyor. Mûsâ Aleyhisselam'ın biraz esmer olduğunu, vücûdu tıknaz. "Yemen'de, Şime kabilesi insanlarına benziyordu." Diğeri de Mûsâ Aleyhisselam'ı, Miraç'da görmüştür.

Mûsâ Aleyhisselam kabrinde namaz kılıyordu. Teklif olan namaz, Kur'ân, dünyada vardır fakat ahirette zevk için kılınıyor. Kur'ân okunuyor, sevap almak için değil telezzüz için namaz kılıyor, Kur'ân okunuyor.

Onun için şüphe etme ey Habibim. Mûsâ Aleyhisselam'ın li-kasını sana va'dettim, sana gösterdim. Biz Mûsâ Aleyhisselam'a kitap verdik. (Rasûlüm) sen, ona kavuşacağından şüphe etme. **وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ آئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ** Mûsâ Aleyhisselam, Beni İsrail için hie dayet rehberi idi.

24- وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ آئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ آئِمَّةً O zaman Mûsâ Aleyhisselam'ın et'bâlarından **e-imme** yaptık, müktedâbih peygamberler halk ettik. **يَهْدُونَ** لَمَّا Emrimizle halkı hidayete da'vet ediyorlardı. **لَمَّا صَبَرُوا** Ve içlerinden (tâatime) sabrettikleri zaman, emrimizle doğru yola iletir, rehberler yetiştirmiştik. Ve onlar, âyetlerimizi yakinen biliyorlardı.

25- إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, onların terbiyesizliklerinden müteessir

olma. **هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ** Senin Rabbin, **إِنَّ رَبَّكَ** Kiyamet günü Rabbin, onların arasını fasleder. Hükümünü izhar edecek, ebedi olarak azaba giriftar olurlar. **فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ** Kiyamet günü, ihtilaf ettikleri şeyleri arasında hallû fasledecek. (Hakki, bâtıldan temyiz eyleyecektir.)

أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِينِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ أَفَلَا يَسْمَعُونَ 26-

كَمْ أَهْلَكْنَا? Onların hidayetine sebep olmadı mı? **أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ** Onlardan evvel ne kadar karınları, nesilleri helâk ettik. (Ticaret için Kudüs'e gittiklerinde, Lût kavminin helâk olduğu Lût gölünü görürlerdi. Şam'a gelirlerken Âshab-ı Hicr, Salih Aleyhisselam'ı inkâr eden kavmin helâk oldukları meskenleri görürlerdi. Yemen'e gittiklerinde, Ahkaf'ta helâk olan Âd kavminin yerlerini görürlerdi. Bu kadar âsârları gördükleri halde niye akıllarını kullanmadılar?) **يَمْشُونَ فِي** Onların yurtlarında da gezip duruyorlar. **إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ** Bunlar da elbette ibretler vardır. Hâlâ kulak vermezler mi?

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ 27-

أَوَلَمْ يَرَوْا? Görmüyorlar mı? **أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ** Biz Azimüşşân, suyu sevk ediyoruz. **إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ** Kupkuru ve çorak yerlere suyu ulaştırdığımızı. **فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا** Nebatları bitiriyoruz. **تَأْكُلُ مِنْهُ** Onunla gerek hayvanlarının, gerekse ken-

dilerinin yiyegeldikleri ekini çıkarmakta olduğumuzu görmediler mi? أَفَلَا يُبْصِرُونَ Hâlâ bunu görmeyecekler mi (ki Âllâh-û Teâlâ'nın kudretinin kemâl ve fazlını istidlâl ederek, vahdaniyetine imân etsinler?)

Âshab-ı Kiram diyorlar. Âllâh-û Teâlâ'nın ilhamı ile peygamberimiz bize buyurmuştur. "Rumlar ile Farsların mülküne sahip olacağız." Küfürde kalanlar bu sözü işittikleri zaman, istihzâ etmeye başladılar.

Âyet-i kerimenin sebab-i nüzulü budur.

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْفَتْحِ ۖ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ -28

Mü'minlere derlerdi. مَتَىٰ هَذَا الْفَتْحِ "Bu fetih (ve hüküm) günü hani ne zaman? إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ Eğer va'dınızda sadık iseniz, ne zamandır?" diye istihza tekzib ediyorlardı.

قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ -29

Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem. Bizden niyâbeten onlara söyle. يَوْمَ الْفَتْحِ Fûtuhat günü. لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ Onların imânları o zaman fayda vermez, (imân-ı yeis olur.) وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ Onlara imân etmeleri için mühlet de vermezler.

Bazılarına göre; Fetih gününden murâd, Mekke'nin fethidir. Fakat bir takımları, Kıyamet günü olduğunu söylemiş hatta Bedir harbi olduğunu ileri sürenler olmuştur.

Kâfirlerden murâd da bu muharebelerde öldürülenlerdir.

فَاعْرِضْ عَنْهُمْ وَأَنْتَظِرُ إِنَّهُمْ مُنْتَضِرُونَ -30

وَانتَظِرْ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ Ey Habibim artık onlardan yüz çevir. وَانتَظِرْ Onların azabını intizar et, onları bırak bekle. إِنَّهُمْ مُنتَظِرُونَ Zaten onlar da (helâkını) beklemektedirler.

(Ayette kâfirlerin de Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesel-lem'in ölmesini veya öldürülmesini beklediklerine işaret olduğu belirtilmektedir.)

Rivâyet olunduğuna göre; Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesel-lem Efendimiz bu sûre ile Mülk sûresini okumayınca uyumazlardı.

İbni Mes'ud Radıyâllâhû Anh da "Secde sûresini okumak, kabir azabına mâni olur" buyurmuşlardır.

